

Dr hab. Katarzyna Krzywicka, prof. nadzw. UMCS

Lublin, 24 czerwca 2018 r.

Wydział Politologii

Uniwersytet Marii Curie-Skłodowskiej w Lublinie

Recenzja rozprawy doktorskiej mgr Agnieszki Marii Kity

„Malwiny/Falklandy w polityce Nestora Kirchnera i Cristiny Fernández de Kirchner
w latach 2003 – 2015”

napisanej pod kierunkiem dr hab. Dariusza Jeziornego, prof. UŁ

w Katedrze Historii Powszechnej Najnowszej Wydziału Filozoficzno-Historycznego
Uniwersytetu Łódzkiego

Przedstawiona do recenzji praca liczy 262 strony, zawiera wstęp (ss. 12), cztery rozdziały (ss. 204), zakończenie (ss. 5), obszerną bibliografię (ss. 38) i spis ilustracji.

Oceniając, rozprawę doktorską Pani mgr Agnieszki Kity wzięłam pod uwagę następujące kryteria: wartość podjętego problemu badawczego, zastosowane metody badawcze, konstrukcję rozprawy, jej poziom merytoryczny, oraz wykorzystaną bazę źródłową. Zgodnie z Nową Ustawą odniosłam się do efektów kształcenia w zakresie wiedzy, umiejętności i kompetencji.

Przechodząc do oceny wartości podjętego problemu badawczego należy stwierdzić, że recenzowana rozprawa podejmuje ważny i aktualny temat, biorąc chociażby pod uwagę kontekst polityczny decyzji Komisji Granic Szelfu Kontynentalnego ONZ z 2016 r., dotyczącej powiększenia morskiej przestrzeni Argentyny na Południowym Atlantyku, a także założenia polityki rządu obecnego prezydenta Argentyny Mauricio Macriego.

We wstępie doktorantka dokonała uzasadnienia wyboru i wartości badanego tematu, zwracając uwagę na brak literatury przedmiotu w tym zakresie w polskiej historiografii. Dodam, iż deficyt opracowań naukowych dotyczy także, polskojęzycznej literatury politologicznej, która podejmowałaby kompleksową analizę problemu Falklandów/Malwinów. Mając zatem na uwadze fakt, iż temat jest wciąż jeszcze niedostatecznie przebadany zarówno w obszarze badań politologicznych, jak i historycznych, należy docenić podjęcie przez Autorkę zadania analizy polityki Argentyny wobec

Archipelagu w okresie prezydentur Nestora Kirchnera i Cristiny Fernandez de Kirchner. Nieliczne prace polskojęzyczne, dotyczą głównie samego konfliktu zbrojnego i kontekstu międzynarodowego wojny o Falklandy/Malwiny.

W hiszpańskojęzycznej literaturze przedmiotu i na międzynarodowym rynku wydawniczym ukazało się wiele publikacji książkowych, artykułów naukowych i prasowych analizujących problem z różnych perspektyw. Doktorantka analizuje problem Falklandów/Malwinów w polityce Nestora Kirchnera i Cristiny Kirchner stosując tradycyjne ujęcie chronologiczne, deklarując w tytule ścisłą cezurę czasową, co przekłada się na strukturę i treść wywodu prowadzonego w czterech rozdziałach dysertacji.

Sformułowany temat odpowiada zasadniczo treści pracy. Zawiera ona wprawdzie nie tylko zadeklarowaną w tytule analizę polityki (a w treści wywodu polityki zagranicznej) wobec Falklandów/Malwinów, prowadzonej przez przywódców Argentyny w latach 2003-2015, ale także w dwóch pierwszych rozdziałach pracy, Autorka opisuje charakter stosunków między Republiką Argentyny i Wielką Brytanią przed wybuchem konfliktu zbrojnego w 1982 r., następnie sam przebieg wojny o Falklandy-Malwiny oraz politykę kolejnych przywódców państwa, aż do objęcia prezydentury przez Nestora Kirchnera. Autorka wprawdzie podkreśla, że świadomie wykroczyła w rozważaniach poza wskazane w tytule rozprawy ramy czasowe, uzasadniając we wstępie tę widoczną niekonsekwencję jednym zdaniem: „nie sposób było nie podjąć wątków wcześniejszych celem naszkicowania kwestii Malwinów i stanu stosunków argentyńsko-brytyjskich przed 2003 rokiem, gdyż te problemy wyraźnie rzutowały na politykę prowadzoną przez to prezydenckie małżeństwo”. (s. 9) Wskazaną niekonsekwencję można oczywiście zrozumieć i zaakceptować, lecz w sytuacji, gdy treść opisu zawartego w dwóch rozdziałach pracy, łącznie 70 stron (s. 16-86) na 204 strony całego wywodu, wykracza poza ustaloną cezurę czasową, należałoby przeformułować temat i zrezygnować z deklarowania jednoznacznie oczywistej cezury, którą wyznaczają przecież znane daty kadencji prezydentów Argentyny wymienionych w tytule dysertacji. Zasadna w tej sytuacji byłaby zmiana tematu, aby uwzględnić w sposób bezdyskusyjny uwarunkowania polityki zagranicznej Argentyny w kwestii Falklandów/Malwinów w okresie kadencji prezydenckich Nestora i Cristiny Kirchnerów, którą autorka opisuje w dwóch rozdziałach pracy, trzecim i czwartym na 138 stronach. Ponadto mając na uwadze tytuł i treść pracy oceniam jako mankament zaniechanie przez Doktorantkę użycia w tytule dysertacji pojęcia „polityka zagraniczna”, zamiast zastosowanego „polityka”. Należy bowiem zauważyć, iż Autorka na stronach czterech rozdziałów pracy opisuje głównie politykę zagraniczną Argentyny,

marginalizując zasadniczo analizę polityki wewnętrznej państwa w kontekście konfliktu o Falklandy/Malwiny. W odniesieniu do sprecyzowanej ściśle w tytule pracy i niekonsekwentnie traktowanej w treści pracy (zob. rozdz. I i II) cezury czasowej, nasuwa się jeszcze jedna refleksja, dotycząca zaniechania przez Doktorantkę opracowania, piątego rozdziału do pracy, którego niewątpliwie brakuje, a w którym mogłaby się odnieść do polityki prowadzonej przez Argentynę wobec Falklandów/Malwinów przez rząd obecnego prezydenta Mauricio Macriego (2016 - ...), uwzględniając przy tym nowe wewnętrzne i międzynarodowe uwarunkowania polityczne i instytucjonalno-prawne, a także dokonując analizy prognostycznej na temat możliwych rozwiązań sporu w sprawie przynależności Archipelagu.

Doktorantka uzasadniła wartość podjętego tematu, podkreślając, iż w odróżnieniu od dominującego trendu w literaturze przedmiotu, przeanalizuje problem z perspektywy działań podejmowanych przez Argentynę i zgodnie z interesami artykułowanymi przez to państwo. Należy zaznaczyć, iż zamysł ten zasadniczo zrealizowała. Autorka postawiła sobie za cel, jak pisze we wstępie (s. 4), wyjaśnienie znaczenia Falklandów/Malwinów w polityce zagranicznej Argentyny w latach 2003-2015, szczególnie w stosunkach z Wielką Brytanią. Na dalszych stronach powróciła ponownie do formułowania celu pracy i zadeklarowała, iż „celem niniejszej pracy będzie zaprezentowanie dróg i sposobów działań, za pomocą których Kirchnerowie planowali zrealizować wyznaczone sobie zadania” (s. 7). Należy tutaj zwrócić uwagę na brak dbałości Doktorantki w zakresie używania właściwego aparatu pojęciowego, a więc zamiast: „dróg i sposobów działań”, lepiej brzmi sformułowanie: „założeń polityki zagranicznej” i „strategii działania”. Brak umiejętności z zakresu stosowania właściwego dla analizy polityki i funkcjonowania państwa aparatu pojęciowego dotyczy treści całego wywodu. Za mankament uznaję, iż Autorka kilkakrotnie powraca na różnych stronach wstępu do formułowania celu pracy, po raz trzeci na stronie 9, pisząc „W pracy starano się dokonać analizy polityki Nestora i Cristiny Kirchnerów pod względem jej skuteczności w osiągnięciu nadrzędnego celu, jakim było odzyskanie zwierzchnictwa nad Malwinami, Georgią Południową oraz Sandwichem Południowym. Ponadto zamierzeniem było przedstawienie, w jaki sposób polityka Kirchnerów wpłynęła na bilateralne stosunki z Wielką Brytanią.” (s. 9). Doktorantka zaniechała sformułowania celu pracy i problemów badawczych w sposób uporządkowany i precyzyjny. Nie sformułowała hipotez ani tez, które należałoby poddać weryfikacji w trakcie prowadzonego w kolejnych rozdziałach pracy wywodu. Można się jedynie domyślać, iż rolę założeń badawczych mają pełnić sygnalizowane w nieusystematyzowany sposób we wstępie stwierdzenia i pytania badawcze, przy tym

niekoniecznie związane z zadeklarowanymi przez Autorkę, a cytowanymi w recenzji celami pracy. Na przykład: „nieczęsto zdarza się, aby w kraju, w którym wybory władz odbywają się w sposób demokratyczny, powstawały związki przypominające panujące dynastie. O taką tezę można pokusić się w związku z Argentyną w pierwszych latach XXI wieku, kiedy to po Nestorze Kirchnerze rządy objęła jego żona i sprawowała urząd przez dwie kadencje. Warto zadać sobie pytanie (ponieważ hipotetycznie istniała taka możliwość), czy po upływie dwóch kadencji Cristiny jej małżonek nie zostałby ponownie wybrany na prezydenta, gdyby nie jego przedwczesna śmierć?” (s. 5) Należy zauważyć, że problem ten wykracza poza zakres tematyczny pracy i nie jest związany z przedmiotem analizy prowadzonej w poszczególnych rozdziałach oraz założonymi przez Doktorantkę we wstępie celami badawczymi.

Doktorantka nawiązując do celów pracy sformułowała łącznie dziesięć, rozproszonych w tekście wstępu pytań badawczych. Ich kolejność wymaga uporządkowania (np. według schematu: uwarunkowania polityki - założenia - instrumenty – reakcja - skutki), co przyczyniłoby się do poprawienia precyzji i logiki wywodu we wstępie i rozdziałach pracy. Jedyną podstawą, która może w sytuacji braku sformułowania hipotez badawczych służyć uporządkowaniu przebiegu wywodu są, poza założonymi celami pracy, sformułowane przez Autorkę pytania badawcze. W związku z poczynionymi uwagami, przytoczę te pytania, dosłownie je cytując, ich treść bowiem w jakimś stopniu wyjaśnia istotę koncepcji pracy, ale także odsłania mankamenty. W pierwszym sformułowanym pytaniu Autorka zadeklarowała poszukiwanie odpowiedzi: „w jaki sposób na możliwość przywrócenia argentyńskiego zwierzchnictwa nad archipelagiem wpłynęły bilateralne negocjacje między Londynem a Buenos Aires?” Przy tym pytaniu należy zwrócić ponownie uwagę na brak dbałości o aparat pojęciowy. Należy bowiem pamiętać, iż stronami w negocjacjach dwustronnych porozumień międzynarodowych są podmioty państwowe, a więc Wielka Brytania i Argentyna, a nie ich stolice. Dwa kolejne sformułowane przez Autorkę pytania badawcze brzmią: „Czy takie rozmowy były możliwe i na jakich warunkach? A przede wszystkim, jakie metody stosowano do przekonania Zjednoczonego Królestwa, aby powrócić do stołu negocjacyjnego?” (s. 7). Czwarte pytanie zostało sformułowane w kontekście deklaracji Autorki, iż w pracy ” podjęta zostanie próba ukazania koncepcji polityki względem kelprów (mieszkańców Malwinów) (...) Kirchnerowie traktowali kelprów jak okupantów argentyńskich terenów. Czy taki stosunek do mieszkańców Malwinów mógł przynieść pożądane rezultaty?” (s. 7). Piąte pytanie badawcze zostało sformułowane w kontekście kolejnego stwierdzenia Autorki: „Nie należy zapominać również o próbach poruszania tematu Malwinów w Unii Europejskiej.

Warto zadać pytanie, czy efekt tych starań zakończył się po myśli Nestora i Cristiny oraz jaki był ich wpływ na stanowisko Wielkiej Brytanii?. (s. 8) Szóste oraz siódme pytania badawcze zostały sformułowane w nawiązaniu do stwierdzenia Autorki: „Można założyć, iż powyższe kontrowersje wpłynęły negatywnie na stosunki argentyńsko-brytyjskie. Kto był winny takiemu stanowi rzeczy? Warto zastanowić się, czy była to tylko „zła wola” Zjednoczonego Królestwa, czy może jednak „twarda” polityka Kirchnerów również miała znaczący wpływ na pogorszenie bilateralnych relacji. W jakim stopniu Néstor i Cristina przyczynili się do popsucia kontaktów z Londynem i czy, paradoksalnie, ich bezkompromisowość w kwestii archipelagu nie oddaliła Argentyny od odzyskania Malwinów?” (s. 8). Razi nadużywanie zwrotów potocznych oraz używanie imion polityków, bez odwołania się do nazwiska, w narracji: zamiast pisać „Néstor”, „Cristina”, lepiej posłużyć się nazwiskiem, np. N. Kirchner, C. Kirchner. Ósme pytanie, brzmi: „czy pomimo pogarszających się stosunków argentyńsko-brytyjskich w latach 2003-2007 istniały pewne płaszczyzny porozumienia pomiędzy obydwojoma państwami?” (s. 8) Dziewiąte i dziesiąte pytania sformułowane przez Autorkę dotyczą skuteczności polityki Argentyny wobec Falklandów w okresie prezydentury Kirchnerów: „Czy „twarda” polityka względem Wielkiej Brytanii była z góry skazana na porażkę? Jakimi sposobami dążyli oni do realizacji swojego priorytetu w polityce zagranicznej i czy sukcesy, które w niej osiągnęli, przekładały się na przybliżenie powrotu archipelagu pod argentyńskie zwierzchnictwo?” (s. 9). Sformułowane pytania badawcze wymagają dopracowania i uporządkowania. Po lekturze pracy stwierdzam ponadto, iż nie odwołała się do sformułowanych pytań w sposób czytelny w wywodzie prowadzonym w kolejnych rozdziałach pracy, w których w zasadzie brakuje podsumowania rozważań w formie wniosków. Zaniechała także formułowania odpowiedzi na postawione we wstępie pytania w zakończeniu pracy.

Zaprezentowana koncepcja pracy niewątpliwie wymaga dopracowania, gdyż jest niekompletna. Brakuje odwołania się do ujęć teoretycznych. Autorka sformułowała jedynie cele rozprawy, które należy przemyśleć i uporządkować. Należałoby wyraźnie wskazać problem(y) badawczy. Mankamentem jest brak hipotez lub/i tez badawczych. Za podstawę przeprowadzonego wyводу należałoby uznać w tej sytuacji liczne pytania, sformułowane przez Autorkę we wstępie i nawiązujące do założonych celów pracy.

Doktorantka nie zadeklarowała wykorzystania w pracy metod i technik badawczych. Jednym zdaniem deklaruje, iż „w celu dokładniejszej analizy wydarzeń i ich konsekwencji oraz próby poszukiwania zmian zachodzących w polityce zagranicznej Argentyny,

zdecydowano się przyjąć układ chronologiczno-problemowy.” (s. 9) W tym kontekście za mankament można uznać zaniechanie ukazania w usystematyzowany sposób związków przyczynowo - skutkowych w analizowanym problemie. Ponadto mając na uwadze temat pracy, jej strukturę, która jest odzwierciedleniem koncepcji badawczej, Autorka powinna wskazać i opisać wykorzystane w pracy metody i techniki badawcze, czego właściwie nie uczyniła. Sugeruję zatem, zastanowienie się nad użytecznością wykorzystania np. metody historycznej, metody analizy instytucjonalno-prawnej, analizy czynnikowej, analizy prognostycznej, technik analizy źródeł. W wywodzie dominuje tradycyjne ujęcie chronologiczne, zasadzające się na deskrypcji faktów i zjawisk. Zabrakło analizy problemu w ujęciu przyczynowo - skutkowym, nie została wykorzystana metoda czynnikowa, metoda instytucjonalno-prawna, ani metoda prognostyczna, w mojej ocenie użyteczne w kontekście podjętego problemu badawczego. Dodam przy tym, iż nie dostrzegam wykorzystania w pracy zadeklarowanego przez Doktorantkę ujęcia problemowego. Podjęty w dysertacji temat należałoby zbadać w ujęciu problemowym z wykorzystaniem metody analizy czynnikowej, badając, m.in. istotę i uwarunkowania polityki Argentyny wobec Falklandów/Malwinów, aspekty normatywne i instytucjonalne, reakcję na działania podejmowane przez Argentynę, skutki polityki państwa, głównie w kontekście perspektyw rozwiązania konfliktu. Mając na uwadze założone w pracy cele i ich realizację zastosowanie znajduje ujęcie diachroniczne, bowiem zjawiska i procesy stanowiące przedmiot analizy w pracy rozpatrywane być powinny z uwzględnieniem ich rozwoju, porządku czasowego, wzajemnych zależności i związków, jakie między nimi zachodzą.

Struktura rozprawy naukowej powinna przedstawiać wizję konceptualizacji i uporządkowania podejmowanego problemu badawczego. Zaproponowana przez doktorantkę struktura rozprawy w mojej ocenie nie została dobrze przemyślana, głównie dlatego, iż w ograniczonym zakresie została podporządkowana sformułowanym celom i pytaniom badawczym. Ujęty w tytule temat jest realizowany jedynie w dwóch rozdziałach pracy, trzecim i czwartym. Treść wyvodu w rozdziałach I i II wykracza poza cezurę zadeklarowaną w tytule dysertacji. Niekonsekwentna w mojej ocenie jest konstrukcja rozdziału I, który w zamyśle ma mieć ujęcie chronologiczno-opisowe, po czym pojawia się podrozdział 1.4. zatytułowany „Wojna w filmie i teatrze argentyńskim”. Temat bardzo ciekawy, ale brak uzasadnienia, aby podejmować to zagadnienie w takiej formie, w tym rozdziale. Zamiast akcentowania problemu recepcji wojny w kulturze, należałoby raczej podjąć analizę skutków społecznych zaangażowania Argentyny w działania wojenne i ewentualnie w tym kontekście,

jako jeden z aspektów kwestię wojny w filmie i teatrze. Wstęp zawiera wymagane elementy i uzgodnienia, z wyjątkiem poczynienia uzgodnień teoretycznych i pojęciowych, wskazania hipotez lub tez oraz opisu metod i technik badawczych wykorzystanych w pracy. Wstęp wymaga ponadto uporządkowania bowiem kolejność omawianych treści nie jest logicznie ułożona i może wydawać się nieprzemyślana. Po wyjaśnieniu przedmiotu i celu badań, powinien zostać sformułowany problem badawczy, hipotezy i pytania badawcze, powinny zostać wskazane metody ogólne i szczegółowe oraz techniki badawcze zastosowane w poszczególnych rozdziałach pracy, następnie omówiony przebieg postępowania badawczego, czyli konstrukcja pracy oraz przeprowadzona analiza stanu badań, a także specyfiki i wartości źródeł wykorzystanych do przygotowania pracy.

Autorka dysertacji zadeklarowała we wstępie, że przygotowana przez nią praca wypełnia wskazany niedobór literatury przedmiotu, z czym należy się zgodzić. W zasadniczej części opiera wywód na różnorodnych źródłach pierwotnych, ustaleniach wypracowanych przez nielicznych badaczy problemu. Należy podkreślić, iż przeprowadziła kompleksową kwerendę źródłową. Za mankament można uznać, iż Doktorantka nie prowadziła własnych badań terenowych (wywiady, ankiety, obserwacja). Być może fakt, iż nie prowadziła pogłębionych badań, przyczynił się także do tego, że nie podjęła próby wypracowania własnego podejścia badawczego, które uwzględniałoby specyfikę problemu, konteksty teoretyczne, pozwoliło jednoznacznie i precyzyjnie sformułować cel podjętego postępowania, sformułować hipotezy badawcze, wskazać metody i techniki postępowania badawczego. Biorąc pod uwagę te aspekty recenzowana praca nie może być traktowana jako nowatorskie ujęcie problemu.

Dysertacja prezentuje dobry poziom merytoryczny wywodu. Opracowując podjęty temat Autorka wykazała się umiejętnością opisu, podejmując próby wyjaśniania, krytycznej analizy i syntezy opisywanych problemów. Doktorantka wykazała także bardzo dobrą znajomość hiszpańskojęzycznych źródeł pierwotnych, które stały się główną podstawą opracowania tematu. Na pozytywną ocenę zasługuje wykorzystanie obszernego i zróżnicowanego materiału faktograficznego. Autorkę interesują uwarunkowania i procesy historyczne, które wpłynęły na ukształtowanie założeń i realizację polityki zagranicznej rządu Argentyny wobec Falklandów/Malwinów, w okresie kadencji prezydentów Nestora i Cristiny Kirchnerów. Opisała działania polityczne we właściwym kontekście historycznym, traktując historię i politykę jako współzależne i dynamiczne procesy. Autorka wykazała dbałość o wprowadzenie do każdego rozdziału pracy, wyjaśniając istotę problemu i cel podejmowanego

wyvodu. Należy podkreślić, że Doktorantka dopełniła wymogu rozłączności treści rozdziałów. Natomiast zauważalnym mankamentem jest brak podsumowania wyvodu w formie wniosków, właściwie we wszystkich rozdziałach pracy. Zakończenie rozprawy jest syntetycznym omówieniem przeprowadzonego wyvodu, w którym Autorka zaniechała jednak odniesienia się do założonych we wstępie celów i sformułowanych pytań badawczych. Ponadto za niewystarczający należy uznać poziom opanowania przez Autorkę wiedzy i umiejętności posługiwania się niezbędnym aparatem pojęciowym, który wymaga doskonalenia. Strona językowa pracy, poza już wskazanymi mankamentami w zakresie aparatu pojęciowego, nie budzi istotnych zastrzeżeń, pojawiają się wprawdzie błędy literowe, błędy językowe, zbyt często stosowane są sformułowania publicystyczne i potoczne. Przypisy źródłowe i wyjaśniające są zasadniczo prawidłowe.

Doktorantka wykorzystwała obszerną i różnorodną, głównie hiszpańskojęzyczną bazę źródłową: artykuły prasowe i wywiady zamieszczone w argentyńskich wiodących dziennikach „La Nación” i „Clarín”, dokumenty organizacji międzynarodowych, informacje prasowe Ministerstwa Spraw Zagranicznych Republiki Argentyny, artykuły i monografie naukowe, zróżnicowaną merytorycznie netografię. Wykazała się umiejętnością właściwego doboru źródeł oraz dobrą ich znajomością, o czym świadczy nie tylko treść samego wyvodu, ale także obszerne omówienie i analiza stanu badań, której dokonała we wstępie dysertacji.

W konkluzji recenzji, stwierdzam, że recenzowana praca doktorska jest wymagającym dopracowaniem rozwiązaniem, zaprezentowanego w niej problemu naukowego. Autorka dysertacji podjęła ważny poznawczo i aktualny temat, wykazując się niezbędną do jego realizacji wiedzą historyczną. Nie wykazała się natomiast wymaganą umiejętnością określenia zadań badawczych, formułowania hipotez, doboru i stosowania metod oraz technik badawczych. Walorem recenzowanej rozprawy jest głównie fakt, iż zawiera interesujące i niezbadane dotąd w polskiej literaturze naukowej problemy.

Przedstawiona do oceny dysertacja, pomimo wskazanych w recenzji mankamentów, spełnia wymogi stawiane rozprawom doktorskim w ustawie o stopniach naukowych i tytułach w związku z tym wnioskuję o dopuszczenie Pani mgr Agnieszki Marii Kity do dalszego przebiegu postępowania.

/Katarzyna Krzywicka